

FOITI'A

PREDICATORIULUI SATEANULUI ROMANU

Pentru cestiuni basericesci, scolastice, economice, igienice s. a.

Va esfi la 1 si 15 st. n. a fiesce-carei lune in
Abonamentulu pre unu anu
e 2 fl. 20 cr. v. a.

CURSULU I.
1875.

Numerulu 6.
1-a Juniu

A-se adresá in veri-ce cestiune la :
Redactiunea fôiei „Predicatoriulu Sateanului
Romanu“ in Szamosujvár

Beseric'a romana greco-catolica sabornica.

IN AJUNULU UNUI SINODU MISSTU.

a Archi-Diecesei rom. gr.-cat. de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu *)

(Urmare si fine.)

Videant Consules

Voliému a continuá cu publicarea opiniuneloru si dorintieloru, ingrigíloru si temeriloru ce ni-se impartasíra din partea abonantiloru nostri facia de nou convocându-lu Sinodu misstu alu Archi-Diecesei de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu, dar' telegramulu primitu intru ace'a si comunicatu in numerulu 5 alu foiei nóstre ne facura a intreprumpe comunicarea acelor'a.

Intru adev eru scirea despre neaprobarea, din partea Ministeriului de Cultu si instructiune publica, a Statutulu Sinodalu a Diecesei romane greco-catolice de Gherl'a ne-au atinsu atátu de multu, ca ne pierdurámu tota speranti'a su acestu Guvernu asié numitu constitutionalu si ne temurámu nu cumv'a scirea nóstra esauriata din cea mai secura funte se remana neimplenita si ast'felu se apara o scire scósa numai din fabric'a de noutati a diurnalisticii, dupa cumu pretendé unu corespondente alu nostru. **)

Si cu tóte cá noi dorému, cá se vedemu clerulu si poporulu Archi-Diecesei romane greco-catolice de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu convocatu esprese intr'unu Sinodu misstu formalu, asié dupa cumu se numesce si se orénduesce in vechi'a nostra constitutiune besericésca, — dupa precedentiele nefauste, inse ne bucuramu ca vedemu

in celea din urma acestu Cleru si poporu convocatu pre 16. Juniu st. u. a. c. si in o adunantia missta, dupa cumu o numesce litterele convocatorie a Escelentissimulu Capu alu provinciei romane greco-catolice, si ne bucuramu pentru ace'a pentru-cá, de-si cu numeru mai restrinsu, ea este alt'mintrea intru tote convocata dupa orénduél'a vechiei nóstre constitutiuni besericesci si o credemu chemata a face totulu pentru restaurarea constitutiunei nóstre besericesci pre bas'a vechieloru Canóne si drepturi, prin convocarea cátu mai neamenata la metropole'a provinciei romane greco-catolice a unui Congressu misstu a intreg ei provincie rom. gr. cat. de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu.

Noi nu acceptamu dela acestu Sinodu cá elu singuru se vindece ranele Archi-Diecesei rom. gr. cat. de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu, cá a unui corpu moralu separatu, nu; ci din contr'a noi dorimu cá Archi-Dieces'a impreuna cu Diecesele suffragane se se socota intr'un'a si considerându-se la olalta asié impreunate cá unu singuru corpu moralu unulu si nedespartíveru, se se cintésca intru tote vindecarea si amelliorarea, prosperarea si marirea intregulu corpu moralu alu provinciei rom. gr. cat. de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu, si asié pre langa sustienerea din partea Diecesei romane greco-catolice de Gherl'a a Statutulu sinodalu compusu — in Sinodulu dela 13/25 — 17/29 Octobre 1874 pre bas'a Canóneloru si a drepturiloru avitice a besericeei romane greco-catolice, dupa lipsele si impregiurarile Diecesei rom. gr. cat. de Gherl'a; — atátu Archi-Dieces'a rom. gr. cat. de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu cátu si Dieces'a Oradei mare si cea a Lugosiului se tiená inca pana la tótna Sinode se'u adunantie, conferintie, ori cumu se voru numí, numai in fapta fía Sinóde se'u baremi quasi Sinode — de sene se intielege ca misste — si in acelea se-si compuna

*) Vedi si nrui 4 si 5.

**) V. Foiti'a nru 4 pag. 55.

fiesce-care după trebuințele și impregiurarile propriie: Statute sinodale, în cari între altele se făa prevediute Sinodele diecesane în fiesce-care anu și Congressulu provincialu totu la trei ani — după acést'a apoi la toamnă se se adune la Metropolia — cumu dicé betranii cându 'și aflău la Metropolia vindecare pentru tote ranele și allinare pentru tote dorerile, mangaiare pentru tote suferințele și indestulare pentru tote trebuințele — la toamnă încă se se adune la Blasiu unu Congressu misstu a întregii provincie romane greco-catolice, în care apoi din Statutele Sinodale a fiesce-careia Diecese se se deduca și formuleze unu Statutu sinodalu provincialu se'u ori-cumu se va numi — cu dreptu oblegatoriu pentru întréga provinci'a romana gr. catolica în totalu, care apoi prin o Comissiune compusa din Prea-Santitii Domni Archi-Pastori rom. greco-catolici și câti-va esmissi din Congressu se se sustérna spre approbare mai înalta.

Nu ne tienemu neci de cumu de tagm'a acelor'a, a caroru deviza fiendu: las' ca-oiu face, las' ca mai este vreme! le place a amená tote de pré o di pre alt'a pana-ce apoi cându se descépta afla ca acumu s'a întârdatu și lovindu-se în fruntea întielépta dîcu: cumu nu amu sciutu, cumu nu mi-au potutu veni în mente! Nu; cu tote acestea scimu că adese-ori și asié și în casulu acést'a: grab'a strica tréb'a, și pentru ace'a dorimu că se se faca ce se va face cu încetulu, dar' se se faca pipaitu și cumu se cade, fora de a-se lasá neci o léca din ce'a ce amu avutu în trecut.

Se cugetamu bene la momentositatea Cestiunei de a repune beseric'a romana greco-catolica în esercearea constitutionalismului avitica și sciendu ca ce'a ce ni-se líe cu nedreptulu mai e sperantia a se recâscigá, dreptatea și în urma avendu de a esí invingutoria, dar' ce'a ce lasamu din voli'a se'u slabitiunea, necugetarea se'u nepotentia nóstre la ace'a neci cându mai potemu avé neci sperantia neci dreptu, pentru celu lasiu ne mai esistandu neci unu dreptu. și ce vomu face se facemu cumu se cuvene, ingrigindu că nu cumv'a prin pucinatatea tariei se'u micimea credentiei nóstre se făa dusa beseric'a romana greco-catolica în pericululu de a-si pierde din vechiulu seu caracteru constitutionalu și asié neci din drepturile profluente din acel'a, ci se facemu totulu asié, că beseric'a romana greco-catolica se se pota bucurá érasiu de constitutionalismulu seu aviticu înflorindu prin esercearea libera a frumoseloru s'ale drepturi.

Se nu ne lasamu din mana dreptulu nedisputabilu ci punédu-ne în exercitiu tote fortiele

nóstre se facemu totulu spre marirea besericeii și a scolei romane nationale. Asié se ne ajute Demnedieu!

Catra Parentele cerescu.

(Rogutiunea mea de tote dîlele.)

Tu cerescule-îperate,
Tu alu lumii Domnitoriu,
Liérta-mi multele pécate,
Cari eu nu din reutate,
Le-amu facutu cá moritoriu!

Si cu a t'a îndurare
'Mi tramite darulu teu,
Cá-n viéti'a-mi trecatoria
Se-mi arete-a mea carare . . .
Tie! Domne, me rogu eu!

Încă me rogu Dómne sfînto
Cá amorulu teu curescu
Si-ale t'ale dulci cuvînte
Se mi le-ntaresci în mente;
Cá-ci acumu me pocaescu!

Omu slabu cu potéré mare
Me gândeatu de multe ori,
Si-a t'a dulce mangaiate
Mi parca a fi-nsielare
Pentru bietii moritóri.

Dar' acumu vedu cu placere,
Cá tu, Dómne nu voliesci,
Cá se-mi pierdu dîlele méle
Amaritu și plenu de giéle;
Ci vréi se me mantuesci!

Cá solu alu iubirei t'ale
De trei ori santitu, din ceriu
'Mi tramite-unu rádiu de sóre
Pentru-a lumii rea-tractare
Pentru cradele-mi doreri!

Cu-a t'a dulce îndurare
'Mi tramite darulu teu,
Cá-n viéti'a-mi trecatoria
Se-mi arete-a mea carare
Tis Domne me rogu eu!

Basilíu Samboteanu.

Femei'a — Tain'a Casatoriei.

„Fericitu este barbatulu muierei bune.“
Isusu fiiulu lui Sirachu c. XXVI. v. I.

Enecontestabilu că cultur'a cutarui statu e in paralela cu positiunea sociala a femeiei, asié incâtu se privesce de lege eterna a justitiei divine : ca umilirea femeiei se traga dupa sene si degradarea barbatului, si din contra redicarea femeiei se influintieze redicarea si a barbatului.

Se aruncamu o privire fugitiva numai asupr'a orientului si occidentului, si indata vomu observá, că in oriente femeile se privescu cá sclave, ér' barbati cá tirani; ér' aici in occidente femeile conformu positiunei loru sociale, ce este garantata si prin sublin'a religiune divina, gusta tote drepturile si privilegiile ce le competu. Si in occidente cultur'a 'si ié unu avêntu mai maretiu, decâtu in oriente unde femeia se privesce cá sclava a consortelui ei.

E lucru dorerosu, că sclavagiulu femeiei e in vigore in cea mai mare parte a lunei, — si eu credu-că emanciparea ei de sub sclavia nu o pote esoperá decâtu religiunea crescina prin sacramentulu casatoriei.

In evulu vechiu femeia gustá forte pucine libertati, si ea nu se bucurá decâtu de forte pucine drepturi atâtu din punctu de vedere juridicu, câtu si din punctu de vedere moralu. Si la poporele celé mai culte ale evului vechiu, la Greci si Romani, femeia jocá o rola de totu neinsemnata in viéti'a sociala, cu tote că o Veturia si o Cornelia ar' fi potutu suflá respectu la lumea intréga, prin admirabilulu loru caracteru moralu. Poporulu iudaicu, carele ajunsé la cunoscenti'a Domnedieului adevératu, înca pucinu pretiue femeia.

Isusu Christosu salvatorele lunei fú celu de antaiu, carele elup'tá femeiei demnitatea s'a personala prin intemeierea sacramentului casatoriei si prin preceptulu caritatiei fratiesci.

In Sacramentulu casatoriei doue persóne libere de seksu diversu, din iubire se impreuna conformu legeri lui Christosu, si se injestréza cu gratia supranaturala, prin care actu se intemeiéza famili'a, care asociatiune e cea mai sigura pentru de a esoperá fericirea si prosperarea lumésca asié, cá prin acést'a apoi se se efeptuésca fericirea eterna.

Frumosu scríe in privinti'a acést'a unu savantu a tempului modernu :

„In statulu familiaru (alu casatoriei) anim'a tubitoria e asemenea unui templu, in care profumulu tamâciei se respandesce pretutindenea, unde ori-ce voce vorbesce despre Domnedieu, si tóta speranti'a sbora la mortalitate.“

Si intru adevéru Parintele eerescu prin ca-

satoria a fundatu institutiunea cea mai salutaria pentru de a esoperá fericirea muritoriloru. Ce dîse inspirátulu de Domnedieu scrietoriu alu Test. v. cá : „fericitu este barbatulu muierei bune,“ ace'a religiunea divina alui Isusu a confirmatu-o.

Column'a adevéruului si a dreptatiei, beseric'a lui Christosu, dintru inceputu a avutu deosebita atentiune asupr'a tainei casatoriei si-a scutitu-o de ori-ce atacuri, cá pre un'a ce servi de midiu-locu spre latirea culturai, religiunei si a fericirei.

Din caus'a acést'a, beseric'a dela inceputu cu intetire, s'a adoperatu a intemeia o cultura adevérata prin educatiunea adevérata a femeiei, cá ast'felu prin acést'a se procureze o fericire generala.

Insi legislatorii mai intielepti si filosofi mai profundi puserá mare pondu pre educatiunea femeiei, si pe positiunea ei juridica si sociala.— Apropós. in privinti'a acést'a se amintescu aici unu evenimentu interesantu.

Academ'ia de scientie din Franci'a, inainte de acést'a cu vre-o trei-patru decenie publicá unu concursu de 6000 franci pentru unu atare operatu, ce cu mái multa desteritate si eruditiune va reproduce factorii celi mai principali, prin cari se aventasé cultur'a la gradulu de acum'a.

Premiulu 'lu obtienú eruditulu francesu Aime Martin prin scrierea s'a filosofica, in care dovedise in modulu celu mai eclatantu, ca influinti'a cea mai remarcabila, asupr'a civilizatiunei si culturai o eserciase femeia, se'u erudit'a muma de familia.

In acestu respectu dar' religiunea, filosofia, istoria si opiniunea publica militéza intr'unu modu forte eclatantu pre langa asertiunea santei Scripturi, carea afirma : cá „fericitu este barbatulu muierei bune,“ de-ore-ce dela femeia depinde fericirea familiara si comuna, cultur'a adevérata si civilizatiunea.

Pentru acé'a se dicemu dafa cu poetulu :
Onóre femeiei, carea cá consorta e angerulu pazitoriu alu barbatului ei, cá domni'a casei e ochiulu si radimulu casei; cá muma e conservatori'a familiei, genitricea si educatori'a fíloru, speranti'a natiunei si a patriei.

Joane Marchesiu.

Correspondentia.

(Estrabsu).

Bud'a-Pest'a 30. Maiu 1875.

Amice Redactore!

Statutulul sinodalu a Diocesei de Gherl'a nu s'au approbatu decatra Ministeriu su cuventulu cá prin acé'a se-ar' dá chiar' vechi'a constitutiune (ca ace'a o ceremu si noi — Red.) si s'ar' atenge intregitatea Congressului autonomicu catolicu. Si

noi prevedem această. Pentru-că de-si ne cunoșcemu în dreptu la constituțiunea bisericeii rom. greco-catolice vechie, nu cunoșcemu dreptu separat pentru o Diecesa se'u alt'a greco-catolica în deosebi, — ci totu dreptulu este a întregii biserice greco-catolice. Si în ace'a aflamu a se cionii și nimicii tote nisuintele și a Archi-Pastorilor nostri ca nu stau toti umeru la umeru și de-odata a staruf la Ministeriu pentru reabilitarea bisericeii romane greco-catolice în drepturile s'ale constituțional-autonome, ci lucra totu separat, alu D-Vostre mai multu staruindu decâtu toti — spre lauda meritata î-i fia dîsu; densulu și actualmente se afla aici lucrandu totulu intru prosperarea și înflorirea Diecesei rom. gr. cat. de Gherla. — Ni-au îmbucuratu multu scirea despre convocarea Sinodului Archi-Diecesei de Alb'a-Jul'a-Fagarasiu convocat pre $\frac{4}{16}$ Juniu din $\frac{2}{3}$ laici și $\frac{1}{3}$ Preoti și aseptamu că acest'a prin provocarea și a Dieceselor suffragane la ținerea de sinode diecesane se fia preambululu unui *Congressu misstu a întregii biserice romane greco-catolice*, prin care se se puna bisericea în vechi'a s'a constituțiune și autonomie: ce nu credem se fia potere, care se o împiedece fiindu alt'mentrea minciunosa și legea de libertatea cultului. —

Conferința romana ținuta în Sabău s'au portatu minunatu de bene; ea a doveditu lumii prin edicerea passivității absolute cu precedarea solidarității neconditionate nemulțămirea cea mare a Romanilor cu starea lor actuala și barbat'a, cu care țienu la politic'a Parentilor ce si-au versatu sangele lor pentru libertatea nationala pre campulu Blasiului — pre campulu libertății. Si chiar' pentru această s'au catranitu atât de multu Cucuveic'a din Clusiu, care presente la conferința după audiulu deciziunii nationale, ni-cantă de pre hornulu ospelului din Sabău viersulu seu prapaditoriu — publicatu apoi în Magiarulu Părgariu din Clusiu. Totu asemeni 'și debelaseră penele și 'și croncăniră cantecele și celé-alalte paseri ale întunerecului și minciunii.

Cetii'ai cumu Romanele din Romani'a protesta contr'a aducerii în țiera a crescătorielor streine, cari ori-cea crescere ar' poté dá vioreloro romane numaia crescere romana nationala nu. Brave Romane! Intru adeveru ar' trebui se punem mai mare pondu pre crescerea în spiritul curatu nationalu a fetitelor noastre, cari ne forméza venitoriulu nostru nationalu. — Apoi se scfi ca au avutu de lucru și acolo adeverații patrioti cu celi cu ciomegele — și la noi credi că va fi alt'mintrea?

Coresp. ord.

Diverse.

Fapte de urmatu. Escellentissimulu Domnu Contu Dominicu Zichy a finitu cu edificarea unei biserice pompose în Ilv'a-mica, care în $\frac{11}{23}$ mai și santiendu-se prin Illustrissimulu Domnu Episcopu Michailu Pavelu cu asistentia a doi Magnificii DD. Capitulari și a Ceremoniarului catedrale, s'a datu în usulu poporului credentiosu. — Prea Santitulu Domnu Episcopu de Samar'a încependu dela anul 1871 și pana la lun'a Martiu an. curgatoriu a facutu din casset'a s'a propria o fundatiune de 6000 lei noi în favorulu scolei confessionale din Dieces'a s'a. — Respectabilulu Domnu avocatulu Augustu Munteanu a collectatu spre scopuri nationale 15 fl. v. a. — Respectabil'a Intellegintia romana din Gherla și Deesiu a conferitu pentru a ajut'a pre unu teneru eminente în continuarea studiilor gimnasiale.

Cuvente de invetiatu. Carele scrie și poftescese îndrepteze moravurile omenilor, cu totulu trebuie se fia curatu de prihana, care se nasce din zavistia. — Mare fericire ar' fi pre lume, se pota se nu gândesca, neci se scria, neci se vorbesca omulu de reu.
Cichindealu.

Candu omulu, desamagitu de marirea omenirei, privește splendoria lugubra a mortiei și pustiurile celea schinteietore împreuna cu adencele bolte, pre cari strălucescu lumi fora de margini asupr'a lumii acesteia; atunci, lovit în estasulu densului, elu caută cu cutesare ce mana a semenatu sorii pre ceriuri și ce monarhu ascunsu se înaltă în atotu potenta s'a inca și mai susu decâtu imperati'a-i nemarginita! De Pongerville, — Epitre.

Ungurii că și turcii inca nu credu, se'u nita chiar' reulu, care facu Ungariei un'a mana de Romani din Transilvani'a în 1848/9. — Independence Belge 10 Jan. 1869.

Se remanem fora de fii o mame, dar' se nu remană patri'a în manile hotiloru. Mercantini.

Literatura.

Elemente de Pedagogia și Metodologia, teoretica și practeca, de J. P. Eliade, a esitu de su tipariu și se pote procură dela librariile din Bucuresci se'u dela auctoru din Ploesci, cu pretiulu de 5 lei noii. Noi recomandandu-o totoror barbatilor de scola ne offerimu a li-o contrage dela Auctorulu însine, prelanga primirea anticipando a pretiului în harthia 2 fl. 50 cr. v. a.

Romanii și Magiarii, articulu politicu lucratu cu multa eruditiune și publicatu mai antaniu în pretiuitulu diariu „Orientulu latinu,” s'a tiparitu în brosiura și se vende cu 60 cr. v. a. exemplariulu la Redactiunea Orientului latinu în Brasiovu și la noi.

Ace'a amu creditu ca se fimu striviti în tote drepturile nostre de streinu pentru-că portam numele de Romanu, amu creditu că amu veditu și pote și semtîtu, — dar' ace'a nu amu creditu că se nu se lierte fratelui a cercetă pre frate în suferintiele și sbuciumarile s'ale și éca și asta fapta necredita s'a intemplatulu ca acumu, pentru a nu scfu câte ora diariulu „Romanulu” e opritu că se nu tréca graniti'a în țierile nostre, pentru-că vorbesce și scrie romanesce și e téma se nu faca *bujtogatás* între secuii ciangai. Risum teneatis!